

- Noriu nusižudyti.
- Žinau.
- Atsiprašau?
- Kitaip nesikalbėtume.
- Ak taip, tiesa. – Moteris atrodė nusivylusi. – Bandyt mane atkalbėt?
- Ne.
- Atsiprašau?
- Jūs privalote pasikalbėti su psichologu, o aš privalau dirbti kokį nors darbą. Atkalbėsiu jus ar ne – man jokios naudos.
- Net neapsimesite?
- Ne.
- Tai kam išvis kalbėtis... – Ji ėmė pykti.
- Nes pokalbis įrašomas. Mano žiniomis, valstybė neturi galimybių jo išklaudyti, nebent atliktų atsitiktinį patikrinimą, bet nelabai tikėtina. Tačiau mūsų žodžius,

be abejonės, analizuoja dirbtinis intelektas, tad jei tylėsi, pokalbio neįskaitys.

– Hmm... – numykė ji.

– Tad, matote, mums abiem verta šią valandą tiesiog pasišnekėti.

– Ir jums tikrai jokio skirtumo, ar aš persigalvosiu, ar ne?

– Jokio. Neseniai pasklido kalbos, jog reikėtų skirti priemokas net ir privatiems psychologams, jei klientai nusprendžia gyventi, bet iš kalbų man kol kas jokios naudos.

– Kvaila sistema.

– Tikrai ne pati logiškiausia. Tad gal norite papasakoti, kodėl nusprendėte nusižudyti?

Moteris giliai atsiduso, mėgindama užgniaužti sukilusį pyktį, bet netrukus pradėjo pasakoti. Ką atsirėmė į kėdės atlošą ir patogiau įsitaisė. Kodėl nusprendė taip pradėti pokalbį su šita moterimi – ir pats nebūtų paaiškinęs, tačiau dirbdamas ne kartą buvo pastebėjęs, kad kai kuriuos klientus, ypač tuos, kurie nusiteikę būti glostomi ir gailimi, tokia pokalbio pradžia priverčia susimąstyti. Vargu ar darbdaviams būtų patikę, tačiau jo sėkmės reitingai buvo vieni aukščiausių.

Dauguma klientų pokalbiui prasidėjus žiūrėdavo į jį kaip į priešą. Kiti – kaip į paskutinį išsigelbėjimą.

Tačiau ir vieni, ir kiti matė savižudybei nepritariantį moralistą, ir tai Kajų linksmino.

– Jūs mane smerkiat? – staiga sukľuso moteris.

– Jokiu būdu. Manau, kad jei šiandieniniame pasaulyje žmogus nepagalvoja apie savižudybę, jam su psichika ne viskas gerai.

Ji vėl šiek tiek sutriko, ir Kajus mintyse šyptelėjo, mėgindamas savo mina neišduoti emocijų. Moteris skundėsi seksualine disfunkcija – tai buvo taip dažna, kad jis įjungė automatinių atsakymų funkciją. Paprastai suflerio nenaudodavo, nes skaityti kompiuterio paruoštus tekstus buvo tiesiog nuobodu. Seniai pastebėjo, kad, visą dieną bukai skaitęs atsakymus, jausdavosi išsunktas iki paskutinio neurono. Juos rinkdavosi tik tomis dienomis, kai niekaip nepavykdavo susikaupti. Kuo šią akimirką jis skiriasi nuo kompiuterio? Tuo kažkuo, ko niekas negeba iki galo apibrėžti? Prieš keletą metų psichologus bandyta pakeisti dirbtiniu intelektu, tačiau visi klientai nuolat skundėsi žmogiškumo trūkumu. Kad ir kaip įmonės stengėsi atkartoti žmones – o tai dažniausiai tiesiog reikšdavo daugiau logikos klaidų, – niekas netiko. Kajus nesiskundė – turėjo darbą.

Seksualine disfunkcija jo praktikoje gerokai dažniau skųsdavosi vyrai, tačiau pasitaikydavo ir moterų. Didžiausia problema mokslininkai laikė per didelį

seksualizuotos informacijos kiekį: ji užtvindydavo sulig kiekvienu gyvenimo žingsniu ir jo klientai netrukus apsižiūrėdavo, kad jų niekas nebesujaudina. Iš pradžių dar tikėdavosi, kad problemą išspręs kitas partneris arba partnerė, kol suvokdavo, kad niekas kitas jiems nepadės, ir imdavo klausti, ar dabar visą gyvenimą taip ir gyvens. Dalis nusprendė, kad taip gyventi nenori.

Moterį atkalbėti buvo gerokai lengviau, nei jis manė, ir ekrano kampe netrukus padidėjo žalias skaičiukas. Kajus pasiražė ir įleido antrą pašnekovą.

– Aš ekolokadzė, – tarstelėjo jaunas vaikinys be įžangų.

Kompiuteris iškart pasiūlė teiginių sąrašą.

– Žinau, ką man sakysite. Kad viena mirtis nieko nepakeis. Kad geriau ieškoti problemų sprendimo. Žinau visa tai, – pašnekovas kalbėjo nė neklausiamas.

– Puiku, jūs pasiruošęs. Bet net neprisistatėte, – pasakė Kajus, nors ekrano kampe ir matė parašyta MINTAUTAS.

– Mano vardas visai nesvarbu – kam jums apkraut smegenis dar vienu bereikšmiu vardu? Aš vienas iš vienuolikos milijardų.

Kajus išjungė suflerį – neatrodė, kad šį kartą praverstų. Ekolokadzės įsitikinę, kad vienas iš geriausių būdų sumažinti žmonių ekologinį pėdsaką – tai

mažesnis jų skaičius Žemėje. Jo klientai dažniausiai būdavo maždaug jo amžiaus – nuo dvidešimt penkerių iki keturiasdešimties. Bene stipriausiai, žinoma, tokiomis idėjomis įtikėdavo jaunesni, tačiau savižudybės įstatymas leido priimti sprendimą tik vyresniems nei dvidešimt penkerių.

Turbūt ekolokadzės ir nulėmė, kad atsirastų savanoriškosios savižudybės įstatymas. Kai beveik prieš du dešimtmečius jaunimas ėmė masiškai trauktis iš gyvenimo – dauguma dėl ekologinių priežasčių, – valdžia nebežinojo, ko griebtis. Nei sustiprintos policijos pajėgos, nei akcijos, nei psichologų konsultacijos nekeitė situacijos. Sekant kitų šalių pavyzdžiu, pagaliau nuspręsta, kad geriau jau įteisinti galimybę nuspręsti, bet sykiu ją suvaldyti: įtraukti būtinąją konsultaciją, o mirtį atlikti sertifikuotu būdu. Tačiau tai tikrai nereiškė, kad visi pritarė tokio įstatymo egzistavimui.

– O nepagalvojote, kad taip įskaudinsit artimus žmones?

– Tėvai žino apie mano sprendimą.

– Ir sutinka?

– Aišku, ne. Bet aš nesutikau gimti šitam pasauly, jie manęs neklausė, ar noriu. Jie elgėsi egoistiškai. Dabar mano eilė elgtis nežiūrint į jų norus.

Per darbo metus su ekolokadzėmis Kajus kalbėjo ne syki. Klausimas apie artimuosius paprastai leisdavo

įsivertinti, ar bus galimybių atkalbėti pašnekovą. Tomas šįkart pasufleravo – vargu.

– Bet žinote, kad pasiekėme žmonijos populiacijos piką... – Kajus griebėsi kito argumento. – Mokslininkai prognozuoja, kad dabar kurį laiką laikysimės su panašiais skaičiais, o kito šimtmečio pradžioje jie ims kristi...

– Mokslininkų nuomonės – visų skirtingos. Bet net ir tas nesvarbu. Jums atrodo, kad vienuolika milijardų žmonių – normalu?

– Aš taip nesakiau.

– O aš pasakysiu, – užsiplieskė pašnekovas. – Nėra! Nėra normalu. Žemė nebeturi tiek išteklių, mes kasdien išžudome po porą šimtų gyvūnų rūšių, nes galvojame tik apie save, save, save!..

Nutilo taip pat staiga, kaip ir buvo pradėjęs. Tankus kvėpavimas buvo girdėti net per ekraną. Kajus neskubėjo atsakyti – laukė, kol tyla taps kiek nesmagi.

– Mokate labai ugningai kalbėti. Man atrodo, kad gerokai daugiau naudos Žemei padarytumėt keisdamas kitų žmonių požiūrį, o ne išeidamas. Pataisykit, jei klystu, bet aš svarstau, kad ekologadzės tik lengvina padėtį visiems tiems, kurie nenori nieko keisti... Užuot be perstojo protestavę ir neleidę atsikvėpti, jūs pasitraukiate. O tie, kurie, kaip pats sakėte, galvoja tik apie save, save ir dar kartą save, gali toliau...

– Mes jau daugybę metų protestuojam. Ir tas nieko nekeičia, – nutraukė vaikas. Balse Kajus pirmą kartą išgirdo liūdesį – už jo ir tikėjosi užsikabinti.

– O mirtis keičia?

– Reikia sukrėtimo. Žmonės stovi gatvėj su plakatais arba boikotuoja parduotuves, bet kiti sau eina pro šalį, geriausiu atveju tą akimirką susimąsto, bet po valandos jau vėl gyvena savo gyvenimą. Kai žmonės miršta, kai miršta kieno nors vaikai, broliai, sesės, jie nebegali vien tik stebėti. Jiems skauda. Ir tas skausmas nedingsta visą gyvenimą.

Kajus atsilošė kėdėje. Per tiek metų jau turėjo priprasti prie pasirenkančiųjų mirtį, tačiau dažniausiai vis tiek užplūsdavo bejėgiškas liūdesys supratęs, kad pašnekovo jau nebeperkalbėsi.

– Daugybė žmonių, su kuriais kalbuosi, iš tiesų nenori mirti. Jie laukia, kol pasiūlysi priežastį persigalvoti... – Kajus atsiduso. – Ar yra nors menkiausia galimybė, menkiausia tikimybė sudvejoti, pakeisti nuomonę?

Vaikinas tvirtai papurtė galvą.

– Bet numirti visada spėsime. Nenorite dar pagalvoti ir grįžti vėliau?

– Neįmanoma gyventi nepaliekant pėdsako. Kad ir kaip stengiuosi. Kiekviena diena tik sunkina našta Žemei. Aš jau visą gyvenimą galvoju.

Kajus supratingai linktelėjo. Tokio kategoriško pašnekovo seniai nebuvo matęs.

Po penketo minučių ekrane pakilo raudonas skaičius. Kajus pajuto skausmą. Skausmas, tiesa, tuoj praeis, gal dar prisimins jį šiandien vakare arba po savaitės, tačiau kažkam kitam skausmas liks ilgam.

Vyras. Gal šešiasdešimties. Vyresnių pasitaikydavo gerokai rečiau. Kajus palinko į priekį.

– O man reikia pasakyti jums priežastį? – paklausė susinepatoginęs. Kalbėdamas vis žvalgėsi į šalis, tarsi kambaryje jį stebėtų sienos.

Galėjo meluoti, pasakyti, kad reikia, bet nenorėjo.

– Nebūtinai. – Kajui darėsi vis smalsiau. – Bet jei jau ruošiatės nusižudyti, gal verta kam nors papasakoti?

– Nežinau, ar suprasit... – Vyrškis prieš ekraną sunėrė rankas, įrėmė į jas galvą. – Aš visą gyvenimą dirbau didelėje advokatų kontoroje. Žinau, nieko nesakykit – jums, jaunimui, tai nesuprantama, bet man patiko ten dirbti. Ieškodavau su bylomis susijusios informacijos, tikrindavau faktus. Ir tada... prieš porą mėnesių...

Pašnekovas giliai įkvėpė, bandydamas nesusigraudinti. Tokia poza istorijas dažnai pasakodavo klientai po skyrybų ar išdavysčių.

– Taip?.. – padrąsino Kajus.

– Sužinojau, kad jau dešimtmetį dirbu... beprasmiškai. Mano darbą jau seniausiai atlieka dirbtinis

intelektas. Anksčiau, kaip suprantu, jie dar lygindavo mūsų duomenis... turiu galvoje, mano ir... kompiuterio. Bet jau dešimtmetį į mano atliekamą darbą niekas net... net nepažiūrėdavo. Jūs suprantat?

Jis užsidengė rankomis veidą ir prapliupo raudoti.

– Dešimt metų... dešimt! Mane apgaudinėjo... – Mėgino kalbėti rišliai, nors Kajui nebuvo lengva suprasti. – Tos valstybės subsidijos... jiems apsimoka... apsimoka mane darbint... kad tiesiog būčiau... Aš taip stengiaus...

Kajus tik tyliai linksėjo. Valstybė remdavo tam tikrų sričių įmones, darbinančias žmones, – taip atrode geriau, nei visiškai įgūdžius prarandantys bedarbiai, su tų skaičiumi jau nebebuvo įmanoma susitvarkyti. Nemažai žmonių smerkė šią praktiką, sakė, kad jie už visuomenei naudingą darbą gauna tą patį atlyginimą, kurį kiti – už nieką.

– Suprantu, jums skaudu, kad beprasmiškai dirbate. Bet... – Kajus stabtelėjo. Jokie sufleriai nebūtų pasiūlę tolesnio sakinio: – Ar niekad nepagalvojote, kad didžioji dalis mūsų darbų beprasmiai? Kokios rūšies bylas dažniausiai spręsdavot?

– Paveldėjimas, skyrybos.

– Žmonės kasdien skiriasi, taikosi, kažkas kažką paveldi, o kas nors nepaveldi... Kiek iš tiesų čia prasmės? Koks skirtumas, paveldės kažkas tą butą prie jūros ar

ne, jei to buto tuoj nebebus, nes visi tiesiu taikymu le-
kiam į nebūtį... Suprantat, ką bandau pasakyti?

Vyriškis neatsakė, bet įdėmiai klausėsi. Ką jus pa-
drąsėjo.

– Prasmės yra tiek, kiek jos patys susikuriam.
Jums atrodo, kad jūsų gyvenimas neprasmingas, to-
dėl norite jį nutraukti. O aš šiuo metu jūsų gyvenimu
matuoju savojo prasmę: man atrodo prasminga išsau-
goti jūsų gyvybę, pagal tai šios dienos pabaigoje sprę-
siu, ar padariau ką nors prasminga. Bet tai – mano
susikurta prasmė. Gal iš tiesų jūs rytoj... apvogsite
kitą žmogų... – Iš pradžių norėjo pasakyti „nužudy-
site“, bet laiku susigriebė. – Bet man prasmė atrodo
kitokia.

– Bet aš maniau, kad padedu žmonėms. Tai man
atrodo prasminga.

– Suprantu, bet kiek – žiūrint į bendrą vaizdą –
jiems iš tiesų padėtumėte? Gal jūsų prasmė buvo tobu-
lėti, mokytis... Gal tai dar pritaikysite kitur?

– Ar gerai suprantu, kad, pagal jus... nelabai svarbu,
ar rašytojas parodo kūrinį pasauliui, ar kiša į stalčių? –
staiga paklausė vyriškis.

Ką jus nusišypsojo.

– Matau, klausotės. Aš nesakau, kad tai tas pats, nes
nemanau, kad yra viena teisinga tiesa. Viskas priklauso
nuo to, kokią prasmę kam nors suteikiame.

Abu kurį laiką tylėjo. Po minutės vyriškis staiga prisiminė, kad jam teks priimti sprendimą, dėl kurio, regis, nebesijautė tvirtai. Tokiomis akimirkomis jo klientai dažniausiai nusprendavo griebtis šiaudo ir smūgiuodavo kitu argumentu. Ilgai laukti neprireikė.

– Aš tik galvoju, kad man čia skaudžiausia – ne prasingumas. Aš gal net būčiau su tuo susitaikęs, jei būčiau žinojęs. Aš tiesiog jaučiuosi... apgautas. Kvailys. Kad nemačiau. Nesupratau. Juk galėjau pats paieškoti informacijos. Galėjau pastebėti, kaip elgiamasi su mano medžiaga... Bet aš nemačiau!

– Mes kasdien daug ko nepamatom. Mylimiausių žmonių neištikimybės, vaiko polinkio į savižudybę... O čia net ne artimojo išdavystė. Dėl to neverta žudyti.

Kajus net pernelyg nesistengė – teritorija jam buvo gerai pažįstama. Vyresnio amžiaus klientai pakankamai dažnai kaip apmąstymų priežastį nurodydavo darbą, tik dažniausiai dar skųsdavosi, kad juos pakeitė robotai ir jie tiesiog nebeturi ko dirbti. Jaunesnį Kajų tokios šnekos nervindavo: apie robotizaciją jau visą šimtmetį kalbama, visi turėjo tam pasiruošti. Dabar ankstesnės mintys jam atrodė nebrandžios, o pasaulis – gerokai sudėtingesnis.

Dar po kelių minučių ekrane padidėjo žaliasis skaičius. Jei tik pats visada tikėtų tuo, ką šneka kitiems, būtų dar geriau, pagalvojo.

– *Well done!* – staiga išgirdo Naomi balsą ir net pats nustebo, kad nusišypsojo.

Nors ir suprogramuotas, pagyrimas atrodė labai žmogiškas ir reikalingas.

O kiek prasmingas jo paties darbas? Atkalbėti nuo savižudybės, kad ir trumpam, jam visada atrodė prasmingiausia, kas tik gali būti, lygiai taip pat jis niekad nekėlė klausimo, ar prasmingas gydytojų darbas. Bet dabar jam prieš akis iškilo vaikinai, šiuo metu greičiausiai besiruošiąs amžinojo miego procedūrai, ir jam beliko paklausti savęs, kiek iš tiesų prasminga atkalbinėti žmones, jei mūsų čia ir taip gerokai per daug, o ateitis kasdien regisi vis niūresnė.

Gurkšnis kavos.

Kitas.

– Klausau jūsų.

– *Ob my god...* – iš lėto ištarė maždaug jo amžiaus vyras.

– Atsiprašau? – Vyro balse suskambusi nuostaba ir džiaugsmas sutrikdė Kają.

– Tu Alberas Kamiu, tiesa?!

Klausimas buvo netikėtas. Per tiek metų jis ne tik neteko paauglišių ilgų plaukų, bet ir užsiaugino barzdą, veidas sugriežtėjo, bent taip jam pačiam rodėsi, todėl beveik niekas nebepažindavo.

– Taip.

– *OH MY GOD!!!* – Eleonoras, kaip sakė vardas ekrano kampe, suklykė ir Kajus prieš savo valią nusišypsojo.

Pašnekovas dar kelis kartus pakartojo tuos pačius žodžius ir šią akimirką atrodė laimingiausias žmogus Žemėje. Ar toks žmogus galėtų nusižudyti?

– Man... – Eleonoras sunkiai rinko žodžius. – Tu buvai visiškai mano dievas... ta prasme, vis dar esi... dievas! Tas smūgis Mumbajaus pasaulio čempionate, paskutinę sekundę, aukštyn kojom... aš visą mėnesį bandžiau išmokyti tavo judesį... mano didžiausia svajonė buvo sutikti tave ir paklausti... na, žinai... bet aš žinau, kad tu nekenti to klausimo, aš visus interviu po tos olimpiados žiūrėjau, tai aš žinau... bet kad tu žinotum, kaip aš verkiau, kai tu pasitraukei... dievas, tu buvai dievas visiems mano draugams...

– Ačiū. – Kajus tramdė seniai pamirštą šypseną.

– *Ob man...* ir tu dabar – psichologas?

Kajus skėstelėjo rankomis.

– Ir turbūt vis tiek nepasakysi, kodėl pasitraukei?

– Ne. – Kajus nuoširdžiai nusijuokė, nes Eleonoras ir nesitikėjo atsakymo.

– Klausyk, o galiu su tavim nusifotografuoti?

– Bet jei planuojat savižudybę, kam jums ta nuotrauka?

Eleonoras net krūptelėjo – klausimas gražino jį į realybę.

– Savižudybę?.. Tiksliai. Jo. Ne, ne... Kokią dar savižudybę?.. Turiu visiem papasakot...

– Tada galim nusifotografuoti.

Dronas kiek pakilo jam virš galvos. Viens. Du. Trys. Tyliai caktelėjo, tuo pat metu tai padarė ir Eleonoro dronas. Netrukus ekrane sušvito jūdviejų nuotrauka.

– Eik tu sau! Nuotrauka su pačiu Kamiu... O tu dar žaidi?

– Kartais, – atsakė jis ir net pats nustebo dėl savo atvirumo. – Tik jau kitu vardu.

– Koku?!

– *OldGuy*, – atsakė kiek padvejojęs. Meluoti buvo keistai lengva.

– *Old guy*... – tyliai pakartojo Eleonoras.

– Tik mano paskyra nevieša, – staiga pridūrė Kajus, susimąstęs, kad jo melą galima lengvai išsiaiškinti.

– Tai galim net susitikti aikštelėj... – Pašnekovas vis dar negalėjo atsigauti.

– Galim. – Kajus linktelėjo. – O jei priėmėte sprendimą, tai jums tereikia paspausti žalią mygtuką ekrane...

– Tu, sakyk man tu!

– Tau tereikia paspausti žalią mygtuką.

– Susitikim aikštelėj, Kamiu! – dar tarstelėjo Eleonoras ir vaizdas užgeso.

Ekrane padidėjo žalias skaičius.

Kodėl baigė žaisti, jis nesakė net Karai.